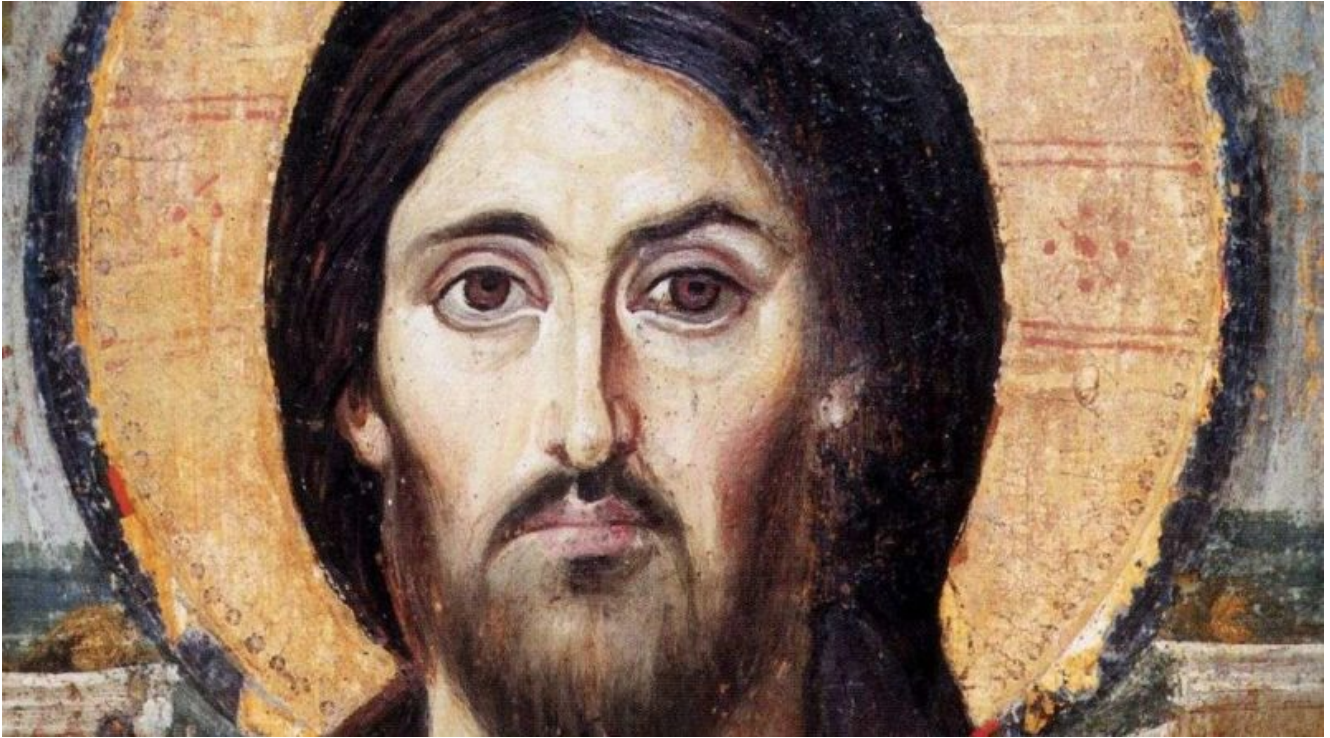

8. Úloha rozumu pri hľadaní Boha

written by doc. Štefan Paločko | 28. októbra 2020

[doc. ThDr. Štefan Paločko, PhD.](#)

Úloha rozumu pri hľadaní Boha u Pavla Florentského a v učení Katolíckej cirkvi

Súhrn: Ježiš Kristus odovzdal Cirkvi prostredníctvom apoštolov Poklad viery – zvesť, ktorá má moc spasiť človeka, ak človek túto zvesť aplikuje na svoj praktický život. Z tohto dôvodu je pre človeka veľmi podstatné, aby sa mohol spoľahlivo dopátrať k autentickému obsahu tejto zvesti. V histórii kresťanstva, zvlášť v od doby reformácie a neskôr intenzívnejšie od doby osvietenstva, sa objavovali myšlienkové smery, ktoré svoju domnelú istotu o autentickosti evanjeliovej zvesti zakladali na čírej neodôvodnenej viere, pocite, či na vnútornej skúsenosti, ktorá nemala žiadnu objektívne platnú spoľahlivú oporu. Tieto smery spájalo spochybňovanie úlohy rozumu pri hľadaní a zdôvodňovaní pravej viery. S určitými náznakmi spochybňovania logickej úvahy pri overovaní si autentickosti

evanjelia sa môžeme stretnúť aj v úvahách Pavla Florenského. Na tieto myšlienkové prúdy reagovala Katolícka cirkev svojou obhajobou rozumu pri zdôvodňovaní viery vo svojich dokumentoch, a to zvlášť na Prvom vatikánskom koncile.

Kľúčové slová: Existencia Boha. Autenticnosť Zjavenia. Racionalizmus. Fideizmus. Senzualizmus.

Kresťanstvo je Bohom zjavené náboženstvo, ktoré hovorí o Bohu a o jeho spasiteľnom diele. Keďže je toto náboženstvo dané ľuďom, aby ich zachraňovalo z hriechov pre večný život, vyžaduje od človeka prijatie a podriadenie sa tejto zvesti o záchrane. **Kresťanstvo je dialogickým náboženstvom a vyžaduje od človeka odpoveď, preto je z podstaty vecí nevyhnutné, aby táto kresťanská zvesť o Bohu a jeho zachraňujúcom diele bola pre človeka spoľahlivo spoznatelná.** Kým do reformácie sa poznateľnosť kresťanskej zvesti prijímala väčšinou spontánne a to na základe učenia a svedectva Cirkvi, od reformácie a ešte viac od osvietenstva sa začína s veľkou pálčivosťou objavovať námietka proti spoľahlivosti učenia Cirkvi a hľadá sa zdôvodnenie a dôkaz vierohodnosti kresťanskej zvesti.

Zbúranie starých poriadkov vo vedeckom svete a odmietnutie Cirkvi ako authority otvorilo cestu racionalistickým smerom, ktoré sa pokúšali tvrdiť, že skutočnosť akéhokoľvek druhu vrátane nadprirodzeného je možné spoznať a dokázať svetlom prirodzeného rozumu. Tak sa začíname stretávať s tvrdeniami, ktoré hovoria, že „ľudský rozum rozhoduje jedine sám, bez akéhokoľvek ohľadu na Boha, čo je pravdivé a nepravdivé, dobré a zlé. On je sám sebe zákonom a svojimi prirodzenými silami stačí zabezpečiť šťastie ľudí a národov. Všetky pravdy náboženstva sa odvodzujú od prirodzenej schopnosti ľudského rozumu; rozum je preto prvou normou, podľa ktorej človek môže a má dosiahnuť poznanie všetkých právd a každého poriadku. Božie zjavenie je nedokonalé, a preto podlieha stálemu

a neohraničenému pokroku, ktorý má zodpovedať pokroku ľudského rozumu. [...] Všetky články viery kresťanského náboženstva sú bez akéhokoľvek rozdielu predmetom prirodzeného poznania či filozofie. Keď sa ľudský rozum čisto historickým vývinom zdokonalí, môže pomocou svojich prirodzených síl a zásad dôjsť k pravému poznaniu všetkých, i tých najtajomnejších článkov viery.“[\[1\]](#)

V súvislosti s týmto racionalistickým smerom sa začali objavovať pokusy čisto na rozumovom princípe dokázať rôzne aspekty kresťanského náboženstva, čo viedlo k zjavným neúspechom. Už samotný fakt, že sa kresťanské pravdy dotýkajú nadprirodzených skutočností a nachádzajú sa nad oblasťou bežnej ľudskej skúsenosti, predurčuje tento pokus prirodzeného rozumu na neúspech. Druhou alternatívou by bolo zdegradovať kresťanstvo na súhrn čisto prirodzených tvrdení, čo by urobilo z náboženstva namiesto zjaveného Božieho slova produkt prirodzenej ľudskej mysle. Kresťanstvo by tak hralo už len rolu ľudského výtvoru a bolo by zbavené svojej moci zachrániť človeka pre nadprirodzený cieľ.

Racionalizmus teda stroskotal, a to nie len na základe ľudskej skúsenosti s obmedzením ľudského rozumu, ale aj na základe oficiálnych vyjadrení Cirkvi. Najjasnejšie bol racionalizmus odsúdený v Syllabe pápeža Pia IX. z roku 1864.[\[2\]](#) Napokon sa stretávame s autoritatívnym a neomylným vyhlásením Prvého vatikánskeho koncilu, ktoré hovorí: „Ten, kto tvrdí, že v Božom zjavení niet pravých tajomstiev vo vlastnom zmysle, ale že všetky články viery možno správne vzdelaným rozumom pochopiť a dokázať z prirodzených zásad, nech je exkomunikovaný.“[\[3\]](#)

Istú nedôveru v schopnosti rozumu, ak ide o spoznávanie nadprirodzených právd, môžeme objaviť aj v diele Pavla Florenského s názvom Stĺp a opora pravdy. V jeho úvahách sa stretávame s tvrdením, že ak chce rozum uchopiť pravdu, pripadá mu táto pravda ako rozporná. Doslovne hovorí: „Pravda je sebarozporuplný súd. [...] Pre racionálne uvažovanie je

pravda rozpor. [...] Téza a antitéza spoločne vytvárajú výraz pravdy. Inými slovami, pravda je antinómia a nemôže ňou byť.[\[4\]](#)

Kríza racionalizmu otvorila cestu k hľadaniu inej možnosti, ako dôjsť k poznaniu náboženských právd. Na tejto ceste bol rozum prakticky úplne odmietnutý ako nedôveryhodný a jeho úlohu prebrala číra viera v Božie slovo, prípadne nadprirodzená skúsenosť. **Priekopníkom prvého prúdu, ktorý možno nazvať fideizmom, bol štrasburský profesor Bautain (1796-1867).** Tento profesor sa vzdal možnosti, že by sa dalo čisto prirodzeným poznaním dôjsť k istote o existencii Boha a jeho Zjavenia. Vzdal sa akéhokoľvek zdôvodňovania, prečo prijať vieru a oddal sa číremu nezdôvodnenému prijímaniu náboženských právd zapísaných v Božom slove. Takéto slepé prijímanie náboženských právd však bolo absolútne neuspokojivé. Takýmto prístupom by bolo možné tvrdiť, že pravdivé je čokoľvek, čomu ľudia len tak bez dôvodu uveria. **V takomto prípade by ale pravdivé bolo prakticky akékoľvek náboženstvo a to napriek tomu, že náboženstvá si vzájomne odporujú a vylučujú sa. Pravda by tak bola vnútorne rozporná, čo je logický nezmysel.** Napokon sa začal na troskách racionalizmu a fideizmu upevňovať **prúd senzualizmu**, ktorý ako dôvod viery zdôrazňoval nadprirodzenú skúsenosť. Aby človek mohol prijať pravdy viery, podľa tohto smeru musí mať nejaký duchovný zážitok so skutočným Bohom, musí dôjsť k akémusi druhu vnútorného osvietenia, ktoré sa stane vierohodným základom pre prijímanie kresťanských právd a človek je utvrdený, že tieto pravdy skutočne pochádzajú od Boha.

Ako sme vyššie spomenuli, u Pavla Florenského možno badať pri hľadaní Boha a jeho Zjavenia náznaky nedôvery v spoľahlivosť rozumu. Tento autor sa pokúša poukázať na to, že jednotlivé kresťanské náboženské pravdy z racionálneho hľadiska v sebe obsahujú rozpor, a preto rozum, ako nástroj pri hľadaní Boha je nepoužiteľný. Vo svojom diele Stĺp a opora pravdy uvádza príklady dogmatických antinómií, ktoré podľa neho

diskvalifikujú rozum z možnosti porozumieť náboženským pravdám. Tieto antinómie vyzerajú takto: Téma: V Kristovi sú dve prirodzenosti nespojiteľne a nemanne. Antitéma: V Kristovi sú dve prirodzenosti nerozdeliteľne a neodlučiteľne. Téma: Kristus je sudcom všetkých kresťanov. Antitéma: Boh súdi všetkých ľudí prostredníctvom Krista. Téma: Všetci budú odmenení podľa svojich skutkov. Antitéma: Vykúpeným budú odpustené hriechy. Téma: Kristus prišiel súdiť na tento svet (Jn 9,39). Antitéma: Kristus neprišiel svet odsúdiť (Jn 12,47).[\[5\]](#) **Všetky tieto domnelé rozpory však možno pohodlne racionálne vysvetliť, ak si uvedomíme, že tieto na prvý pohľad protichodné tvrdenia sa pozerajú na náboženské skutočnosti z rozličných hľadísk. Aby bolo možné hovoriť o skutočnom logickom rozpore, veta by musela niečo tvrdiť a zároveň to isté popierať z toho istého hľadiska a v tom istom zmysle. To sa však pri tézach a antitézach, ktoré uvádza Florenskij nedeje.**

Napriek tomu táto nedôvera v ľudský rozum priviedla Florenského k zdôrazňovaniu náboženskej skúsenosti na úkor rozumovej úvahy, čoho výsledkom bol náznak príklonu k spomínanému senzualizmu. Vo svojom diele Stĺp a opora pravdy doslovne uvádza: „Ak chceme dospieť k Pravde, musíme sa najprv zriecť vlastnej egoistickej uzavretosti. Musíme zo seba vystúpiť. A to je pre nás rozhodne nemožné, pretože sme telo. Ale opakujem: ako sa v tom prípade môžeme pridržať Stĺpu pravdy? Nevieme a ani to vedieť nemôžeme. Vieme len to, že cez roztvárajúce sa trhliny ľudského racionalizmu niekedy býva vidieť blankytná modrá farba Večnosti. Je to nepochopiteľné, ale je to tak. A vieme, že to k nám prichádza Boh Abrahámov, Izákov, Jakubov, ale nie Boh filozofov a vzdelancov. Prichádza k nočnému lôžku, berie nás za ruky a vedie tak podivuhodne, akoby nás nikdy ani nenapadlo.“[\[6\]](#)

Hoci senzualizmus na prvý pohľad vyzerá ako uspokojuvúce riešenie pri hľadaní Boha a jeho Zjavenia, ak ho použijeme v praxi, zisťujeme, že vedie k širokému spektru tých

najrozličnejších vierovyznaní. Ľudia odvolávajúci sa na svoju náboženskú skúsenosť sa totiž v týchto svojich skúsenostiach podstatne líšia a hoci oni sami sú presvedčení, že ich skúsenosť je autentická, pričom sa odvolávajú na svoju hlbokú duchovnosť, reálny výsledok potvrdzuje, že ide len o subjektívny dojem, ktorý v žiadnom prípade nemôže byť chápaný ako spoľahlivé potvrdenie reality. Duchovná skúsenosť je iste osožná, ale ak okrem nej neexistuje už nič viac, čím by sa dala autentickosť tejto skúsenosti potvrdiť, nevyhnutne výsledok takejto skúsenosti zostáva pochybný. Tieto fakty aj v teologickom prostredí 20. storočia napokon viedli k rezignácii na úsilie spoznať skutočne pravé náboženstvo a teológovia sa začali uspokojovať s akousi pluralitou teologických názorov a s nemožnosťou dopátrať sa k jedinej autentickej pravde o Bohu a jeho Zjavení. **Na týchto základoch sa síce na jednej strane vyvinula všeobecná tolerancia k tým najrozličnejším vierovyznaniam, no na druhej strane došlo k úpadku viery, pretože ak je niečo neisté, nemožno na tom postaviť život a stáva sa to prakticky zbytočným.**

Tento zhubný vplyv senzualizmu si veľmi dobre uvedomovala Cirkev už v 19. storočí, a preto sa na Prvom vatikánskom koncile môžeme stretnúť s autoritatívnym neomylným vyhlásením, ktoré znie takto: „**Ten, kto tvrdí, že božské Zjavenie sa vonkajšími znakmi nemôže stať hodnoverným, a preto ono musí ľudí pohýnať k viere čisto vnútornou skúsenosťou každého jedného alebo osobným vnuknutím, nech je exkomunikovaný.**“[\[7\]](#)

Z vyjadrení Cirkvi môžeme vidieť na jednej strane odmietnutie číreho racionalizmu, a na druhej strane tiež odmietnutie fideizmu a senzualizmu. Cirkev nesúhlasí ani s tvrdením, že všetky pravdy kresťanskej viery sa dajú dopodrobna dokázať a odvodiť svetlom prirodzeného rozumu, **no odmieta tiež tvrdenie, že kresťanské Zjavenie je otázkou čírej viery bez akéhokoľvek zdôvodnenia, bez dôkazu a bez istoty.** Pri povrchnom pohľade na tieto dokumenty sa môžeme stretnúť s predstavou, že pri hľadaní Boha a jeho Zjavenia je potrebné

pri každej pravde viery použiť z časti rozum a z časti vieru, akoby sa tieto dva nástroje poznania pravdy na tej istej úrovni prelínali a dopĺňali. Dokumenty Cirkvi však nesúhlasia s takouto predstavou, ale poukazujú na to, že v procese poznávania Boha a jeho Zjavenia vládne jasný poriadok medzi rozumom a vierou. **Tento poriadok spočíva v tom, že rozum a viera nespolupracujú na tej istej úrovni a pri poznávaní tých istých právd, ale rozum svojim poznaním dokazuje pravdy, na základe ktorých potom spoľahlivo môže nastúpiť viera. Možno skonštatovať, že pri hľadaní Boha a jeho Zjavenia musí rozum nevyhnutne vieru predchádzať.**

Keď dokumenty Cirkvi hovoria o možnosti spoznať existenciu Boha, zdôrazňujú že poznanie tejto existencie je absolútne spoľahlivé na základe prirodzeného rozumu. Spomínaný profesor Bautain musel podpísať niekoľko téz, ktoré mu predložila Cirkev a medzi týmito tézami môžeme nájsť aj takéto tvrdenie: **„Rozumové usudzovanie môže s istotou dokázať existenciu Boha a jeho nekonečnú dokonalosť. [...] Hoci sa rozum dedičným hriechom oslabil a zatemnil, predsa mu zostalo dosť svetla a sily, aby nás s istotou viedol k poznaniu existencie Boha a Zjavenia.“**[\[8\]](#) Podobnú tézu musel podpísať Bonetty v roku 1855: **„Rozumové uvažovanie môže s istotou dokázať existenciu Boha.“**[\[9\]](#) Napokon aj Prvý vatikánsky koncil sa vyjadruje v súlade s Rim 1,20: **„Svätá matka Cirkev sa pevne pridržiava toho a učí: Boha, základ a cieľ všetkých vecí, možno s istotou spoznať zo stvorených vecí prirodzeným svetlom ľudského rozumu.“**[\[10\]](#) Toto učenie Prvý vatikánsky koncil napokon potvrdzuje autoritatívnym vyhlásením: **„Ten, kto tvrdí, že jediného a pravého Boha nášho Stvoriteľa a Pána, nemožno prirodzeným svetlom ľudského rozumu pomocou toho, čo bolo stvorené, s istotou poznať, nech je exkomunikovaný.“**[\[11\]](#) Možno teda skonštatovať, že Cirkev nástojí na tvrdení, že existencia Boha je absolútne istá a k spoľahlivosti tohto poznania človek prichádza svetlom prirodzeného rozumu. Nie je teda odkázaný na číru nezdôvodnenú vieru, ani na subjektívnu senzualistickú skúsenosť, ktorá sa rada vydáva za objektívnu duchovnosť.

V úvode sme však povedali, že nejde len o otázku existencie Boha, ale o samotné kresťanstvo ako Bohom zjavené náboženstvo. Ak má človek odpovedať na Božie volanie k spáse, potrebuje toto volanie spoľahlivo identifikovať v Božom zjavení. **Nestačí teda dokázať len existenciu Boha, ale aj spoľahlivosť a autenticnosť Božieho zjavenia. Preto pápež Pius IX. v encyklike Qui pluribus hovorí: „Aby ľudský rozum v takej vážnej veci nebol oklamáný a nezablúdil, skutočnosť Božieho zjavenia musí dôkladne preskúmať; tým nadobudne istotu, že Boh prehovoril a preukáže mu rozumnú bohoslužbu. [...] Máme naporúdzi obdivuhodné a žiarivé dôkazy, ktorými musí byť ľudský rozum dokonale presvedčený, že Kristovo náboženstvo je božské.“**[\[12\]](#)

Z toho možno jasne usúdiť, že úloha rozumu nevyhnutne predchádza úlohu viery. Najprv človek prostredníctvom rozumových dedukcií dokazuje existenciu Boha a autenticitu jeho Zjavenia a až keď je s istotou dokázané, čo Boh prostredníctvom Zjavenia povedal, vtedy nastupuje poslušnosť viery, ktorou človek Bohom zjavené pravdy prijíma a svojim spôsobom života na ne odpovedá. Z toho dôvodu aj Cirkev vyjadruje tento poriadok rozumu a viery, keď hovorí, že vo všetkých náboženských otázkach rozum predchádza vieru a musí k nej viesť.[\[13\]](#) Cirkev doslovne uvádza: „Nemáme vôbec právo očakávať od neveriaceho, aby prijal vzkriesenie nášho Božského Vykupiteľa skôr, než mu predložíme isté dôkazy; a tieto dôkazy sa dajú odvodiť z tej istej tradície rozumovými dedukciami.“[\[14\]](#) „Rozumové uvažovanie môže s istotou dokázať existenciu Boha, duchovnú povahu duše a slobodu človeka. Viera nastupuje po Zjavení, a preto sa nemožno na ňu vhodne odvolávať pri dokazovaní jestvovania Boha proti ateistovi, pri dokazovaní duchovnej povahy a slobody rozumovej duše proti stúpencom naturalizmu a fatalizmu. Používanie rozumu predchádza vieru a vedie človeka pomocou Zjavenia a milosti k nej.“[\[15\]](#)

Z týchto vyjadrení môžeme jasne vybadať, že pri hľadaní Boha

a jeho Zjavenia nevyhnutne v poriadku postupnosti na začiatku stojí rozum so svojimi logickými dedukciami. **Vďaka nemu možno podľa učenia Cirkvi spoľahlivo a s úplnou istotou dôjsť k existencii Boha ako aj k potvrdeniu autentickosti jeho konkrétneho Zjavenia, ktoré je totožné s kresťanským náboženským učením. Keď sa rozum dopátra k tomu, že Boh prehovoril, obsah Božieho slova už svetlom prirodzeného rozumu nemôže overiť, keďže ide o nadprirodzené pravdy. Keď sa teda človek stretne s Božím slovom, ktorého autentickosť si rozumom overil, ďalej sa necháva viesť už len vierou v pravdivosť tohto slova. Táto viera však v žiadnom prípade nie je niečo neisté a pochybné. V profánnom svete sa stretávame s používaním termínu viera alebo presvedčenie, ak chceme vyjadriť prijímanie za pravdu niečo neisté a nedokázané. Takéto chápanie viery nelegitímnym spôsobom preniklo aj do teologického uvažovania, čoho výsledkom bolo tvrdenie, že pravdy viery sú niečo neisté, nedokázateľné, pochybné, a preto ani samotní veriaci si nemôže byť istý, že to čomu verí, je skutočne pravda. Ak by bola viera niečo pochybné, bolo by vrcholne nezodpovedné riadiť podľa nej svoj život, a to zvlášť vtedy, ak by sa kvôli tomu mal človek dostávať do krízových životných situácií. Z kresťanského Zjavenia však môžeme vidieť, že sa tu vyžaduje absolútna poslušnosť viery, a to aj za cenu vlastného života. Niečo také môže Zjavenie vyžadovať jedine v prípade, že jeho obsah je úplne istý, a že je nanajvýš rozumné a dokonale spoľahlivé stavať naňho celý svoj život. Je preto nevyhnutné odmietnuť profánny pojem viery v teologických vyjadreniach a prijať fakt, že viera v Božie Zjavenie sa nenazýva vierou pre svoju neistotu alebo pochybnosť, ale preto, že človek ako pravdu prijíma tvrdenia, ktoré pochádzajú od samotného Boha, čo prakticky znamená, že verí Božiemu slovu. Keďže Boh je neomylný a nemôže klamať, jeho slovo je absolútne isté a pravdivé, a preto aj viera v jeho slovo neobsahuje ani tieň a náznak neistoty.**

V súvislosti s tým **pápež Pius IX. v encyklike Qui pluribus** píše: „Keďže naše presväté náboženstvo nebolo vynájdené

ľudským rozumom, ale bolo ľuďom ohlásené z Božej dobrotivosti, každý ľahko pochopí, že náboženstvo všetku svoju silu dostáva z authority Boha, ktorý prehovoril a že nikdy nemôže byť odvodené z ľudského rozumu alebo ním zdokonalené. [...] Veď v tomto musí mať každý jasné: Keď Boh hovorí, musíme mu prejaviť úplnú poslušnosť viery. A nič lepšie nezodpovedá samému rozumu, ako keď sa tým uspokojí a pevne sa pridržia toho, čo zistí, že bolo zjavené od Boha, ktorý nemôže byť ani oklamáný, ani klamať nemôže. [...] Ľudský rozum z týchto žiarivých a tak isto úplne pevných dôkazov jasne a zreteľne poznáva Boha ako pôvodcu tejto viery. Ďalej nemôže ísť. Musí úplne odmietnuť každú ťažkosť a každú pochybnosť, zbaviť sa ich a preukázať Bohu úplnú poslušnosť viery. Vie totiž iste: Všetko, čo táto viera ľuďom predpisuje, aby verili a robili, pochádza od Boha.“[\[16\]](#)

V úvode sme spomínali, že ťažkosti z racionálnym uchopením autenticity pravého Božieho zjavenia sa s významnou intenzitou objavujú od doby reformácie a ešte viac od osvietenstva. **Práve preto Cirkev 19. storočia vnímala ako veľmi aktuálne a nevyhnutné dať definitívnu odpoveď na otázky možnosti racionálneho dokázania existencie Boha a pravdivosti jeho Zjavenia.** Napriek tomu sa môžeme stretnúť počas celého 20. storočia s akýmsi nerešpektovaním tohto učenia Cirkvi v teologickom prostredí. Namiesto jasného uchopenia náboženských právd a ich aplikácie do praktického duchovného života sa tu stretávame priam s nekonečnou pluralitou tých najrozličnejších teologických učení, ktoré sa na jednej strane dobíjajú k ich všeobecnému uznaniu a rešpektu, a na druhej strane sami popierajú, že by nejaká spoľahlivá a istá pravda v teologickej oblasti bola dokázateľná. Preto na konci 20. storočia **Kongregácia pre náuku viery vo svojom vyhlásení Dominus Iesus konštatuje: „Trvalé misionárske ohlasovanie Cirkvi sa dostáva dnes do nebezpečenstva pod vplyvom relativistických teórií, ktoré sa usilujú zdôvodniť náboženský pluralizmus nie len de facto, ale aj de iure alebo principiálne.** V dôsledku toho pokladajú za prekonané niektoré

pravdy, ako napríklad konečný a úplný charakter zjavenia Ježiša Krista, povahu kresťanskej viery vo vzťahu k vnútornému presvedčeniu v iných náboženstvách, inšpirovaný charakter kníh Svätého písma, osobnú jednotu večného Slova a Ježiša z Nazareta, jednotu spásonosného diela vteleného Slova a Ducha Svätého, jedinečnosť a spásonosnú všeobecnosť tajomstva Ježiša Krista, všeobecné spásonosné sprostredkovanie Cirkvi, nerozlučnosť – i keď v rozlišovaní – Božieho kráľovstva, Kristovho kráľovstva a Cirkvi a podstatu jedinej Kristovej Cirkvi v Katolíckej cirkvi.

Korene týchto teórií treba hľadať v niektorých domnienkach filozofickej alebo teologickej povahy, ktoré sú prekážkou chápania a prijímania zjavenej pravdy. Niektoré z nich sú tieto: Presvedčenie, že božská pravda je nepochopiteľná a nevyjadriteľná, a to zo strany kresťanského zjavenia; relativistický postoj v pravde, podľa ktorého to, čo je pravdou pre jedných, pre druhých nemusí byť; radikálny protiklad, ktorý existuje medzi logickým západným zmýšľaním a symbolickým východným zmýšľaním; subjektivizmus tých, ktorí pokladajú rozum za jediný prameň poznania a stávajú sa tak neschopnými pozdvihnúť zrak hore, aby sa odvážili dostať sa k pravde bytia; ťažkosť pochopiť a prijať skutočnosť, že v dejinách sú definitívne a eschatologické udalosti; metafyzické vyprázdnenie udalosti historického vtelenia Slova, ktoré sa redukuje na číre zjavenie sa Boha v dejinách; eklekticizmus tých, ktorí v teologickom bádani preberajú myšlienky pochádzajúce z rozličných filozofických a náboženských prúdov bez ohľadu na ich logický a systematický súvis, ako aj na ich zlučiteľnosť s kresťanskou pravdou; **napokon tendencia čítať a vysvetľovať Sväté písmo bez ohľadu na posvätnú Tradíciu a učiteľský úrad Cirkvi.**

Na základe týchto domnienok, ktoré sa predstavujú v rozličných odtienkoch dakedy ako tvrdenia a dakedy ako hypotézy, sa vypracovávajú niektoré teologické názory, v ktorých kresťanské zjavenie a tajomstvo Ježiša Krista a Cirkvi strácajú svoj

charakter absolútnej pravdy a spásonosnej všeobecnosti alebo sa na ne aspoň vrhá tieň pochybnosti a neistoty.“[\[17\]](#)

Toto boli dôvody, ktoré viedli kongregáciu pre náuku viery k vydaniu dokumentu, ktorý jasne zdôvodňuje, že pravdivosť kresťanského Božieho zjavenia a dokonca jeho nevyhnutnosť pre spásu človeka v žiadnom prípade nemôže byť predmetom pochybnosti, ale máme jasné dôvody prijať jeho pravdivosť. Tak možno skonštatovať, že Cirkev sa kontinuálne a nemenne hlási aj na konci 20. storočia k učeniu vyjadrenému a definovanému v priebehu 19. storočia, a nič na tom nemení ani pluralita teologických názorov a mienok celého priebehu 20. storočia. Ako píše pápež Pius IX. vo svojej encyklike Qui pluribus: „Tí nepriatelia Božieho zjavenia, ktorí ľudský pokrok vyvyšujú takýmito chválospevmi, chceli by teraz tento pokrok skryto a opovážlivo zviest' do katolíckeho náboženstva, ako keby náboženstvo nebolo dielom Božím ale ľudským a či výplodom filozofie, ktorý môže ľudským spôsobom zdokonaľovať. [...] Keďže naše presväté náboženstvo nebolo vynájdené ľudským rozumom, ale bolo ľuďom ohlásené z Božej dobrotivosti, každý ľahko pochopí, že náboženstvo všetku svoju silu dostáva z autority Boha, ktorý prehovoril, a že nikdy nemôže byť odvodené z ľudského rozumu alebo ním zdokonalené.“[\[18\]](#)

Pozri aj článok [Dogmatická teológia ako veda](#)

Článok bol publikovaný v: *Úloha rozumu pri hľadaní Boha u Pavla Florenského a v učení Katolíckej cirkvi [print], Duchovné dedičstvo otca Pavla Florenského a jeho aktuálnosť, Prešov : Gréckokatolícka teologická fakulta, 2018, s. 111-121, ISBN: 978-80-555-2087-2.*

Použitá literatúra:

DEI FILIUS, dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o katolíckej viere. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*. Freiburg Br. 1965.

DOMINUS IESUS, Vyhlásenie kongregácie pre náuku viery o jedinečnosti a všeobecnom spásonosnom poslaní Ježiša Krista a Cirkvi. In : http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000806_dominus-iesus_sk.html (5.2.2018).

FLORENSKIJ, P.: *Sloup a opora pravdy*. Velehrad : Refugium Velehrad – Roma s. r. o., 2003.

PIUS IX.: encyklika *Qui pluribus*. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

PIUS IX.: Vety odsúdené pápežom Piom IX. („Syllabus“). In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

TÉZY PODPÍSANÉ BAUTAINOM (1840). In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

TÉZY PODPÍSANÉ BONETTYM (1855). In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

---

[1] PIUS IX.: Vety odsúdené pápežom Piom IX. („Syllabus“). In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 22-26, s. 35. DS 2903-2909.

[2] Porov. PIUS IX.: Vety odsúdené pápežom Piom IX. („Syllabus“). In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 22-26, s. 35. DS 2903-2909.

[3] DEI FILIUS, dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o katolíckej viere, 4. kapitola, 1. kánon. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 55, s. 43. DS 3041.

[4] FLORENSKIJ, P.: *Sloup a opora pravdy*. Velehrad : Refugium Velehrad – Roma s. r. o., 2003, s. 141.

[5] Porov. FLORENSKIJ, P.: *Sloup a opora pravdy*. Velehrad : Refugium Velehrad – Roma s. r. o., 2003, s. 155-156.

[6] FLORENSKIJ, P.: *Sloup a opora pravdy*. Velehrad : Refugium Velehrad – Roma s. r. o., 2003, s. 413.

[7] DEI FILIUS, Dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o katolíckej viere, 3. kapitola, 3. kánon. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 51, s. 43. DS 3033.

[8] TÉZY PODPÍSANÉ BAUTAINOM (1840), 1,6. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 1, 6, s. 29-30. DS 2751, 2756.

[9] TÉZY PODPÍSANÉ BONETTYM (1855), 2. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 12, s. 32. DS 2812.

[10] DEI FILIUS, Dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o katolíckej viere, 2. kapitola. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 27, s. 36. DS 3004.

[11] DEI FILIUS, Dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o katolíckej viere, 2. kapitola, 1. kánon. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 45, s. 42. DS 3026.

[12] PIUS IX.: encyklika Qui pluribus. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 9, s. 31. DS 2777-2779.

[13] Porov TÉZY PODPÍSANÉ BAUTAINOM (1840), 5. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 5, s. 30. DS 2755.

[14] TÉZY PODPÍSANÉ BAUTAINOM (1840), 4. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 4, s. 29. DS 2754.

[15] TÉZY PODPÍSANÉ BONETTYM (1855), 2,3. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 12, 13, s. 32. DS 2812, 2813.

[16] PIUS IX.: encyklika Qui pluribus. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 9, 10, s. 31. DS 2777-2780.

[17] DOMINUS IESUS, Vyhlásenie kongregácie pre náuku viery o jedinečnosti a všeobecnom spásonosnom poslaní Ježiša Krista a Cirkvi, 4. In : http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000806_dominus-iesus_sk.html (5.2.2018).

[18] PIUS IX.: encyklika Qui pluribus. In : NEUNER – J., ROSS. H. (ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 8, 9, s. 31. DS 2777.